

Лабораторна робота №7

ДОСЛІДЖЕННЯ МУРАШИНИХ АЛГОРИТМІВ

Мета роботи: використовуючи спеціалізовані бібліотеки та мову програмування Python навчитися дослідити метод мурашиних колоній.

Хід роботи:

Завдання 2.1. Дослідження мурашиного алгоритму на прикладі рішення задачі комівояжера.

У файлі *Відстані між обласними центрами України.docx* міститься таблиця відстаней між обласними центрами України. Міста пронумеровані по алфавіту. Ваш номер за журналом групи (або номер за табличкою у рейтингу) повинен відповідати місту з якого ви будете починати виїзд. Наприклад: за рейтинговою таблицею - № 6 Драк Тарас Сергійович починає з № 6. Івано-Франківськ. Виїзд починається і закінчується в цьому місті.

Використовуючи мову Python, розробити програму, що реалізує метод мурашиних колоній, для рішення задачі комівояжера, який їздить по містах України.

Таблиця №1

Варіант №	Місто
6	Івано-Франківськ

Лістинг програми:

					ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА.23.121.6.000 – Лр.7		
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			
Розроб.		Груницький Д.С.			Звіт з лабораторної роботи №7	Літ.	Арк.
Перевір.		Голенко М.Ю.					Аркуші
Реценз.							1
Н. Контр.						ФІКТ, гр.ІПЗ-20-3	
Зав.каф.							

```

import random
import matplotlib.pyplot as plt

# Відстані між містами
distance = [
    [0, 645, 868, 125, 748, 366, 256, 316, 1057, 382, 360, 471, 428, 593, 311,
    844, 602, 232, 575, 734, 521, 120,
    343, 312, 396],
    [645, 0, 252, 664, 81, 901, 533, 294, 394, 805, 975, 343, 468, 196, 957, 446,
    430, 877, 1130, 213, 376, 765,
    324, 891, 672],
    [868, 252, 0, 858, 217, 1171, 727, 520, 148, 1111, 1221, 611, 731, 390, 1045,
    591, 706, 1100, 1391, 335, 560,
    988, 547, 1141, 867],
    [125, 664, 858, 0, 738, 431, 131, 407, 1182, 257, 423, 677, 557, 468, 187,
    803, 477, 298, 671, 690, 624, 185,
    321, 389, 271],
    [748, 81, 217, 738, 0, 1119, 607, 303, 365, 681, 833, 377, 497, 270, 925, 365,
    477, 977, 1488, 287, 297, 875,
    405, 957, 747],
    [366, 901, 1171, 431, 1119, 0, 561, 618, 1402, 328, 135, 747, 627, 898, 296,
    1070, 908, 134, 280, 1040, 798,
    246, 709, 143, 701],
    [256, 533, 727, 131, 607, 561, 0, 298, 811, 388, 550, 490, 489, 337, 318, 972,
    346, 427, 806, 478, 551, 315,
    190, 538, 149],
    [316, 294, 520, 407, 303, 618, 298, 0, 668, 664, 710, 174, 294, 246, 627, 570,
    506, 547, 883, 387, 225, 435,
    126, 637, 363],
    [1057, 394, 148, 1182, 365, 1402, 811, 668, 0, 1199, 1379, 857, 977, 474,
    1129, 739, 253, 1289, 1539, 333, 806,
    1177, 706, 1292, 951],
    [382, 805, 1111, 257, 681, 328, 388, 664, 1199, 0, 152, 780, 856, 725, 70,
    1052, 734, 159, 413, 866, 869, 263,
    578, 336, 949],
    [360, 975, 1221, 423, 833, 135, 550, 710, 1379, 152, 0, 850, 970, 891, 232,
    1173, 896, 128, 261, 1028, 1141,
    240, 740, 278, 690],
    [471, 343, 611, 677, 377, 747, 490, 174, 857, 780, 850, 0, 120, 420, 864, 282,
    681, 754, 999, 556, 51, 590, 300,
    642, 640],
    [428, 468, 731, 557, 497, 627, 489, 294, 977, 856, 970, 120, 0, 540, 741, 392,
    800, 660, 1009, 831, 171, 548,
    420, 515, 529],
    [593, 196, 390, 468, 270, 898, 337, 246, 474, 725, 891, 420, 540, 0, 665, 635,
    261, 825, 1149, 141, 471, 653,
    279, 892, 477],
    [311, 957, 1045, 187, 925, 296, 318, 627, 1129, 70, 232, 864, 741, 665, 0,
    1157, 664, 162, 484, 805, 834, 193,
    508, 331, 458],
    [844, 446, 591, 803, 365, 1070, 972, 570, 739, 1052, 1173, 282, 392, 635,
    1157, 0, 896, 1097, 1363, 652, 221,
    964, 696, 981, 1112],
    [602, 430, 706, 477, 477, 908, 346, 506, 253, 734, 896, 681, 800, 261, 664,
    896, 0, 774, 1138, 190, 732, 662,
    540, 883, 350],
    [232, 877, 1100, 298, 977, 134, 427, 547, 1289, 159, 128, 754, 660, 825, 162,
    1097, 774, 0, 338, 987, 831, 112,
    575, 176, 568],
    [575, 1130, 1391, 671, 1488, 280, 806, 883, 1539, 413, 261, 999, 1009, 1149,
    484, 1363, 1138, 338, 0, 1299,
    1065, 455, 984, 444, 951],
    [734, 213, 335, 690, 287, 1040, 478, 387, 333, 866, 1028, 556, 831, 141, 805,
    652, 190, 987, 1299, 0, 576, 854],

```

		Груницький Д.С.			ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА.23.121.6.000 – Лр.7	Арк.
		Голенко М.Ю.				2
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

```

    420, 1036, 608],
    [521, 376, 560, 624, 297, 798, 551, 225, 806, 869, 1141, 51, 171, 471, 834,
221, 732, 831, 1065, 576, 0, 641,
    351, 713, 691],
    [120, 765, 988, 185, 875, 246, 315, 435, 1177, 263, 240, 590, 548, 653, 193,
964, 662, 112, 455, 854, 641, 0,
    463, 190, 455],
    [343, 324, 547, 321, 405, 709, 190, 126, 706, 578, 740, 300, 420, 279, 508,
696, 540, 575, 984, 420, 351, 463,
    0, 660, 330],
    [312, 891, 1141, 389, 957, 143, 538, 637, 1292, 336, 278, 642, 515, 892, 331,
981, 883, 176, 444, 1036, 713,
    190, 660, 0, 695],
    [396, 672, 867, 271, 747, 701, 149, 363, 951, 949, 690, 640, 529, 477, 458,
1112, 350, 568, 951, 608, 691, 455,
    330, 695, 0]
]

# Список міст
cities = [
    'Вінниця', 'Дніпро', 'Донецьк', 'Житомир', 'Запоріжжя', 'Івано-Франківськ',
    'Київ', 'Кропивницький',
    'Луганськ', 'Луцьк', 'Львів', 'Миколаїв', 'Одеса', 'Полтава', 'Рівне',
    'Сімферополь', 'Суми', 'Тернопіль',
    'Ужгород', 'Харків', 'Херсон', 'Хмельницький', 'Черкаси', 'Чернівці',
    'Чернігів'
]

class Ant:
    def __init__(self, colony, start_city):
        self.colony = colony
        self.pheromone_map = [1] * len(self.colony.cities) # Створення масиву
феромонів для кожного міста
        self.visited_cities = [start_city] # Список відвіданих міст
        self.total_distance = 0 # Загальна відстань подорожі

    def choose_next_city(self):
        current_city = self.visited_cities[-1] # Поточне місто
        unvisited_cities = [city for city in self.colony.cities if city not in
self.visited_cities] # Невідвідані міста

        probabilities = []
        for city in unvisited_cities:
            pheromone_level = self.pheromone_map[self.colony.cities.index(city)]
# Рівень феромонів для поточного міста
            distance =
self.colony.distance[self.colony.cities.index(current_city)][self.colony.cities.in
dex(city)] # Відстань між поточним та наступним містом
            probability = pheromone_level ** self.colony.alpha / distance **
self.colony.beta # Ймовірність вибору наступного міста
            probabilities.append(probability)

        total_probability = sum(probabilities)
        probabilities = [prob / total_probability for prob in probabilities] #
Нормалізація ймовірностей

        next_city = random.choices(unvisited_cities, probabilities)[0] # Вибір
наступного міста з використанням рулеткового вибору
        return next_city

    def travel(self):
        while len(self.visited_cities) < len(self.colony.cities):
            next_city = self.choose_next_city()
            self.visited_cities.append(next_city)

```

		Груницький Д.С.			ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА.23.121.6.000 – Лр.7	Арк.
		Голенко М.Ю.				3
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

```

        current_city_index = self.colony.cities.index(self.visited_cities[-2])
# Індекс поточного міста у списку міст
        next_city_index = self.colony.cities.index(next_city) # Індекс
наступного міста у списку міст
        self.total_distance +=
self.colony.distance[current_city_index][next_city_index] # Додавання відстані
між поточним та наступним містом

        # Повертаємось в початкове місто
        self.total_distance +=
self.colony.distance[self.colony.cities.index(self.visited_cities[-
1])][self.colony.cities.index(self.visited_cities[0])]
        self.visited_cities.append(self.visited_cities[0]) # Додаємо початкове
місто в кінець списку

class AntColony:
    def __init__(self, distance, cities, n_ants, alpha, beta, evaporation_rate,
initial_pheromone):
        self.distance = distance # Відстані між містами
        self.cities = cities # Список міст
        self.pheromone_map = [initial_pheromone] * len(cities) # Початковий
рівень феромонів для кожного міста
        self.n_ants = n_ants # Кількість мурах
        self.alpha = alpha # Параметр альфа для впливу феромонів на вибір
наступного міста
        self.beta = beta # Параметр бета для впливу відстані на вибір наступного
міста
        self.evaporation_rate = evaporation_rate # Швидкість випаровування
феромонів
        self.initial_pheromone = initial_pheromone # Початковий рівень феромонів
        self.best_path = None # Найкращий шлях
        self.best_distance = float('inf') # Найменша відстань

    def update_pheromones(self):
        for ant in self.ants:
            for i in range(len(self.cities) - 1):
                current_city = ant.visited_cities[i]
                next_city = ant.visited_cities[i + 1]
                current_city_index = self.cities.index(current_city)
                next_city_index = self.cities.index(next_city)
                self.pheromone_map[current_city_index] *= (1 -
self.evaporation_rate) # Випаровування феромонів
                self.pheromone_map[next_city_index] *= (1 - self.evaporation_rate)
# Випаровування феромонів
                self.pheromone_map[current_city_index] += self.initial_pheromone /
ant.total_distance # Додавання феромонів
                self.pheromone_map[next_city_index] += self.initial_pheromone /
ant.total_distance # Додавання феромонів

    def run(self, n_iterations, name_city):
        for iteration in range(n_iterations):
            self.ants = [Ant(self, name_city) for _ in range(self.n_ants)] #
Створення мурах
            for ant in self.ants:
                ant.travel()

                if ant.total_distance < self.best_distance:
                    self.best_distance = ant.total_distance
                    self.best_path = ant.visited_cities

            self.update_pheromones() # Оновлення феромонів

            # print(f"Iteration {iteration + 1}: Best Distance =

```

		Груницький Д.С.			ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА.23.121.6.000 – Лр.7	Арк.
		Голенко М.Ю.				
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		4

```
{self.best_distance}, Best Path = {self.best_path}")

# Параметри мурашиного алгоритму
n_ants = 40
alpha = 1
beta = 2
evaporation_rate = 0.5
initial_pheromone = 1

# Створення об'єкта класу AntColony та запуск алгоритму
ant_colony = AntColony(distance, cities, n_ants, alpha, beta, evaporation_rate,
initial_pheromone)
ant_colony.run(n_iterations=70, name_city='Івано-Франківськ')
print('\nDistance:', ant_colony.best_distance) # Вивід найкращої відстані
print('\nBest path:', ' -> '.join(ant_colony.best_path)) # Вивід найкращого шляху

# Графік
plt.figure(figsize=(12, 6))
plt.xticks([i for i in range(len(ant_colony.best_path))])
plt.yticks(range(len(cities)), cities)
plt.xlabel("Номери міст")
plt.ylabel("Назви міст")
plt.title("Маршрут пройдений комівояжером")
plt.plot([i for i in range(len(ant_colony.best_path))], [cities.index(path) for
path in ant_colony.best_path], ms=10, marker='o', mfc='r')
plt.grid()
plt.tight_layout()
plt.show()
```

Результат виконання програми:

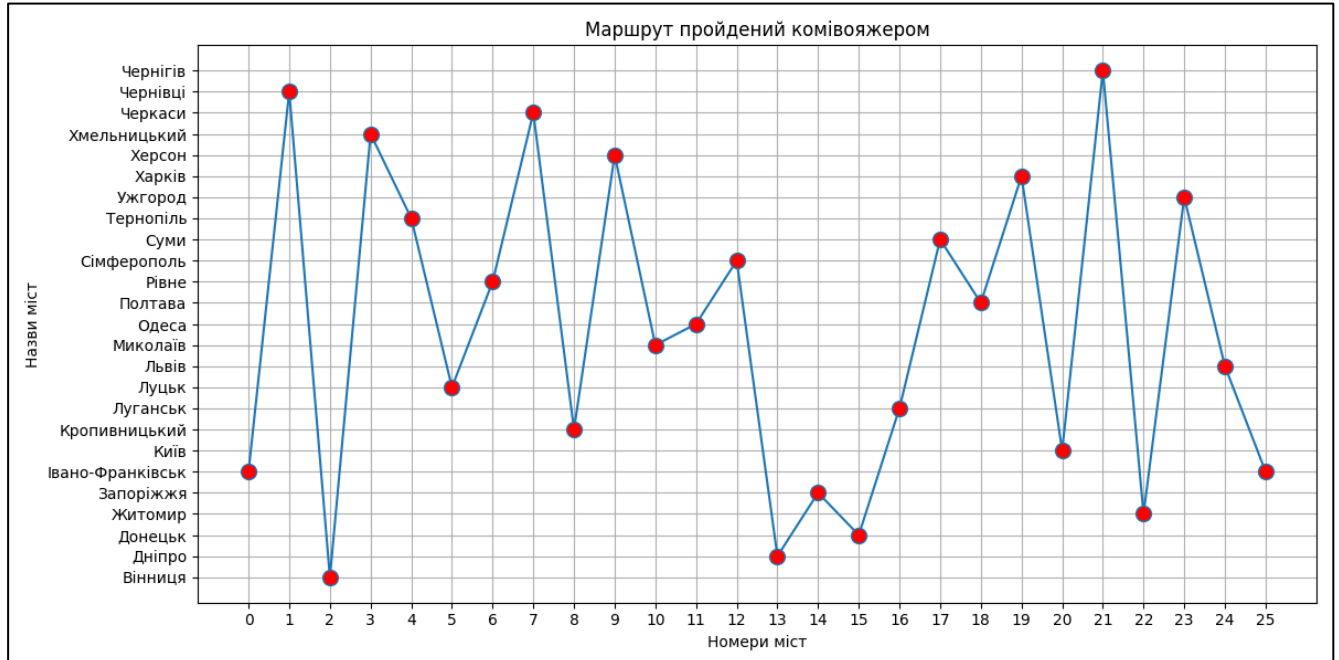

Рис. 2.1.1 – Результат виконання завдання (графік 1).

		Груницький Д.С.			ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА.23.121.6.000 – Лр.7	Арк.
		Голенко М.Ю.				5
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Distance: 5850

Best path: Івано-Франківськ -> Чернівці -> Вінниця -> Хмельницький -> Тернопіль -> Луцьк -> Рівне -> Черкаси -> Кропивницький -> Херсон -> Миколаїв -> Одеса -> Сімферополь -> Дніпро -> Запоріжжя -> Донецьк -> Луганськ -> Суми -> Полтава -> Харків -> Київ -> Чернігів -> Житомир -> Ужгород -> Львів -> Івано-Франківськ

Рис. 2.1.2 – Результат виконання завдання.

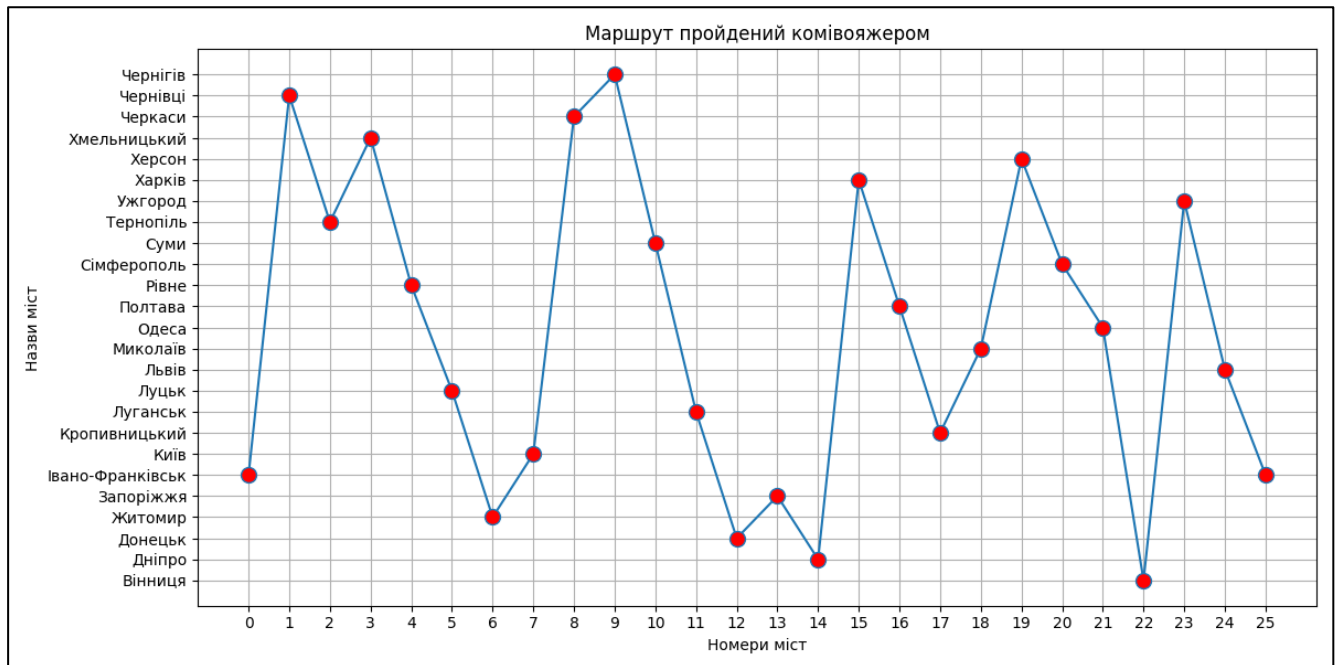

Рис. 2.1.3 – Результат виконання завдання (графік 2).

Distance: 5488

Best path: Івано-Франківськ -> Чернівці -> Тернопіль -> Хмельницький -> Рівне -> Луцьк -> Житомир -> Київ -> Черкаси -> Чернігів -> Суми -> Луганськ -> Донецьк -> Запоріжжя -> Дніпро -> Харків -> Полтава -> Кропивницький -> Миколаїв -> Херсон -> Сімферополь -> Одеса -> Вінниця -> Ужгород -> Львів -> Івано-Франківськ

Рис. 2.1.4 – Результат виконання завдання.

		Груницький Д.С.			ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА.23.121.6.000 – Лр.7	Арк.
		Голенко М.Ю.				6
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

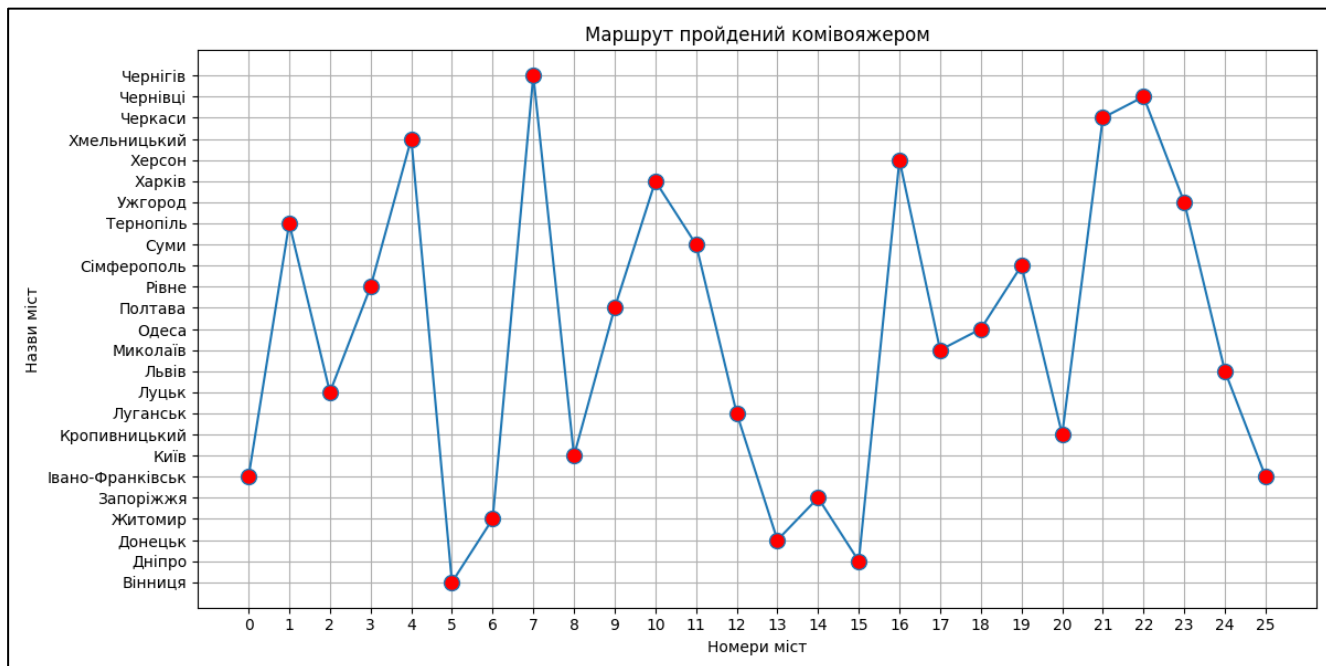

Рис. 2.1.5 – Результат виконання завдання (графік 3).

```
Distance: 5723

Best path: Івано-Франківськ -> Тернопіль -> Луцьк -> Рівне -> Хмельницький -> Вінниця -> Житомир -> Чернігів -> Київ -> Полтава -> Харків -> Суми ->
Луганськ -> Донецьк -> Запоріжжя -> Дніпро -> Херсон -> Миколаїв -> Одеса -> Сімферополь -> Кропивницький -> Черкаси -> Чернівці -> Ужгород -> Львів ->
Івано-Франківськ
```

Рис. 2.1.6 – Результат виконання завдання.

Висновок

Алгоритм мурашиних колоній, застосований до задачі комівояжера для подорожі по містах України, показав на кожній ітерації покращення визначеного маршруту. Проходження мурахами різних маршрутів і взаємодія їхніх феромонів призвело до знаходження оптимального маршруту з найменшою відстанню.

Посилання на репозиторій: https://github.com/dmytrohrunyskyi/Lab7_AI.git

Висновки по лабораторній роботі: в ході виконання лабораторної роботи використовуючи спеціалізовані бібліотеки та мову програмування Python навчився досліджувати метод мурашиних колоній.

		Груницький Д.С.			ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА.23.121.6.000 – Лр.7	Арк.
		Голенко М.Ю.				7
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		